

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Initium fidei cæterorúmque actuum ad iustificationem pertinentium esse à
Deo, quantum iustificatio collatióque ipsius initij ab arbitrio nostro
concursúque Ecclesiæ pendeat explicatur. disp. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

habitu fidei infusum in se manentem, vt quoties A voluerit, non solum elicere valeat similes actus, sed etiam prompte, solo concursu generali Dei adiutus, eisdem possit elicere.

DISPUTATIO IX.

Initium fidei, caterorumque actuum ad iustificationem pertinentium, esse à Deo: quantum iustificatio, collatioque ipsius ini- ty ab arbitrio nostro, concurr- suque Ecclesie pendeat, explicatur.

Credendi ini- stium à Deo per gratiam praeuenientem.

EX dictis disputatione precedente intelligitur facile, initium actus credendi, vt ad salutem oportet, esse à solo Deo per gratiam praeuenientem & excitantem. Etenim liberum nostrum arbitrium nisi à Deo, modo praecedente disputatione explicato, auxilio suae gratiae praeueniatur & exciteretur, non solum producere nequit eum actum, sed etiam quicquid ex solis suis naturalibus homo efficiat, siue vt actu merè naturali reuelatis assentiat, siue, vt, postquam edoctus fuerit naturalem assensum esse ad salutem necessarium, optet ita credere, aut etiam conetur ex dono & auxilio Dei supernaturali assentiri, siue denique auxilium illud sibi donari petat, aut ad illud recipiendum satagat se disponere, sanè id totum nullius est meriti aut vigoris, vt ei gratia praeueniens propter eiusmodi dispositiones impendatur, sed quoties confertur, ex solis Christi meritis, donoque Dei, ac proinde misericorditer omnino, non solum tamquam subiecto non digno, sed etiam tamquam indigno propter peccatum, originale saltem, in quo est, tribuitur, & merè gratis ea, quae merito gratia dicitur, conferri solet cuiuscumque datur. Quò fit vt iure optimo Augustinus de praedestinatione sanctorum cap. 3. & 1. Retract. cap. 23. tamquam errorem retractauerit id, quod antea quam esset episcopus asseruerat, nempe propositis prius & explicatis credendis, initium fidei, id est, primum actum credendi vt ad salutem oportet, esse in facultate liberi arbitrij cum solo concursu generali Dei.

Gratia praeueniens ex solis Christi meritis, & Dei liberalitate confer- tur.

Contrarium retractauit August.

Gratia non tollit, sed supponit ac perficit naturam, ad diuinam que sapientiam ac prouidentiam spectat, ita creaturas arbitrio praeditas donis gratiae in finem supernaturalem perducere, vt & libero cuiusque arbitrio, & conatu ac regimini Ecclesiae suum relinquat locum, rationi, Scripturis sanctis, quin & ipsi quodammodo experientiae valde consentaneum iudico, vt etiam si Deus dona gratiae, quae nobis Christus promeruit, tamquam nulli debita, distribuatur prout vult, leges tamen ordinarias, in eisdem donis gratis adultis distribuendis, magna ex parte vsui arbitrij ipsorum, regimini, atque conatu Ecclesiae accommodauerit, id quod sequentia magis dilucidum reddent.

Praeuenientem gratiam ad credendum Deum ordinariè non tribuit, sine praeuia aliunde notitia eorum, nisi qua fides doceat.

Quamuis haec ita sint, quia tamen gratia non tollit, sed supponit ac perficit naturam, ad diuinam que sapientiam ac prouidentiam spectat, ita creaturas arbitrio praeditas donis gratiae in finem supernaturalem perducere, vt & libero cuiusque arbitrio, & conatu ac regimini Ecclesiae suum relinquat locum, rationi, Scripturis sanctis, quin & ipsi quodammodo experientiae valde consentaneum iudico, vt etiam si Deus dona gratiae, quae nobis Christus promeruit, tamquam nulli debita, distribuatur prout vult, leges tamen ordinarias, in eisdem donis gratis adultis distribuendis, magna ex parte vsui arbitrij ipsorum, regimini, atque conatu Ecclesiae accommodauerit, id quod sequentia magis dilucidum reddent.

Hinc, iuxta illud Pauli ad Roman. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo autem audiet sine praedicatione? Ergo fides est ex auditu: dicendum arbitror Deum optimum maximum ordinariè non tribuere auxilia gratiae praeuenientis & excitantis ad fidem, nisi praeuia aliunde notitia & consideratione eorum, quae fides habet. Neque enim consuevit immittere adultus eas accipit, vel praedicatione & instructione alterius, vel si, quae fides con-

tinet, legat, vel in memoriam reducat, quae antea audiuit aut legit, atque ea consideret, solet Deus quasi se inferendo per gratuita dona, eisdemque donis adiuuando atque euahendo naturam ad effectum, quem sola non potest producere, solet, inquam, Deus illustrare intellectum adulti, non aliter, quam particulari supernaturalique suo influxu cum illo pariter concurrendo, vt producat, caldem quidem notitias ex parte obiecti, at supernaturales, vt suo supernaturali lumine afficiant, alliciantque intellectum ad fidei assensum producendum. Simul etiam tangere solet peculiari aliquo suo influxu, afficeretque voluntatem, notitia supernaturali intellectus iam excitatam, vt assensum fidei imperet. Quin etiam, quò rationes & persuasiones à ministro Ecclesiae adductae, atque ad credendum propositae, vel sapientia ac dexteritate proponitis, vel gratia ad id ei in aliorum vtilitatem gratis data, efficaciores fuerint, eò (Deo simul per illas se inferente ac illustrante intellectum, vt res magis penetret, & tangente voluntatem) solent homines efficacius, aut remissius moueri ad fidem, maiorque aut minor fructus sequi consuevit, vt experientia ipsa testatur. Conducit autem ad id non parum inculcata vita ministrorum Euangelij, familiaritasque eorum cum Deo: non solum quoniam id multum permouet, tum vt, quae docent, vera esse credantur, tum etiam vt homines ad imitationem pertrahantur: sed etiam quoniam potentiori sapientia, & spiritu loqui consueverunt, maiorque auxilia gratiae audientibus soleant à Deo impetrare.

Ex dictis in primis patet, internam Dei vocationem ad fidem, licet donum Dei sit, multum tamen à ministro, & conatu Ecclesiae pendere. Id quod testatur etiam visio illa Act. 16. Troade ostensa Paulo: Vir Macedo quidam erat stans, & aspiciens eum dicens: Transiens in Macedonia adiuua nos: quasi ex praedicatione & industria Pauli uocatio eorum ad fidem, salusque penderet. Atque illud Christi Luc. cap. 10. cum septuaginta duos mitteret binos ante faciem suam, Messis quidem multa, operarj autem pauci: rogat ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

Patet deinde ratio, tum quare regulariter fides ex auditu concipiatur, tum etiam quare, licet Deus facienti, quod in se est, non denegat gratiam, rari, aut nulli inieris uocentur, aut conuertantur ad fidem, ad quos praedicatione, & notitia exterius proposita eorum, quae ad fidem pertinent, nondum peruenit. Neque enim Deus consuevit vocare ad fidem, notitiam eorum, quae ad fidem spectant, singulis immittendo: sed facta promulgatione fidei secundum ordinem suae sapientiae diuersis temporibus, (qualis facta fuit primò sub lege naturae, deinde populo Israelitico per Moysen vltimò sub gratia per Christum Iesum, & Apostolus vniuerso orbi, vt ea ratione à prioribus in posteriores semper notitia eorum, quae ad fidem pertinent, deriuaretur) relinquit suae naturae regimen, & cursum huius vniuersi, naturamque supponens, atque notitias rerum aliunde habitas, in se fit cogitationibus, naturamque euehit & perducit, quò sola peruenire non poterat, eamque adiuuat ac perficit. Quoniam verò tanta est debilitas & miseria naturae humanae post peccatum, vt regulariter nullus in Deo naturaliter cognoscendo, colendo, eique obtemperando faciat totum, quod potest, inde fit, vt vix vllus supra communem cursum, aut praeter leges ordinarias à Deo institutas, super naturaliter illuminetur.

Patet tertio, vocationem Dei internam multum etiam

MOLLIS
D. VI

*Vocatio in
terna ad fidem
quantum pen-
deat ab ar-
bitrio eius,
qui vocatur.*

etiam pendere à libero arbitrio eius, qui vocatur. Tum quia potuit accedere, aut non accedere ad audiendum vel legendum verbum Dei, unde notitias compararet, quibus Deus se inferere, & ad fidem vocare solet, tum etiam quia, postquam accessit, potuit diuertere aliò cogitationem, neque intendere iis, quæ credenda proponebantur. Tum denique quia accedere potuit, vel animo addiscendi atque amplectendi quod verum bonumque esset iudicaret, vel animo irritandi, aut impugnandi quæ dicerentur. Licet autem Deus non vocet ad finem propter merita aliqua eius, quæ vocatur, imò sæpè eos etiam misericorditer vocet, qui pertinaciter resistunt & contradicunt: nihilominus magis indignus, ut supernaturaliter adiuuaretur & vocetur, is est, qui sinistra intentione ad Evangelium audiendum accedunt, & quod audiùs, sinceriorique animo veritatem cognoscere volunt, eò plures à Deo & vocati ad fidem, & illuminari.

Gratia præueniens ad penitentiam, quantum ab arbitrio eius, qui iustificatur, & ministerii Ecclesiæ pendent.

Quod hac & præcedente disputatione dictum est de interna vocatione ad fidem, intelligendum est etiam de excitatione interna fidelis ad penitentiam per gratiam præuenientem, imò & de illustrationibus & auxiliis, quibus iustificati à Deo adiuuantur, tum ut maiora spiritus incrementa percipiant, tum ne tentationibus succumbant. Pendent enim quàm maximè à ministris, & conatu Ecclesiæ, atque à libero cuiusque arbitrio, quo liberè ad audiendas conciones, ad lectionem Scripturarum sacrarum, ad orationem ac meditationem rerum spiritualium, aut ad sacramentalem confessionem ex præcepto Ecclesiæ singulis annis, aut sæpiùs ex laudabili consuetudine liberè faciendam accedit, & ab aliis similibus. Ex his enim omnibus excitari solent cogitationes piæ, & supernaturales ex concursu habitus fidei, vel simul Deo per illustrationem atque auxilium particulare influente, quibus grauitas & ingratiudo peccatorum, pericula ac damna, quæ nobis attulerunt, expendantur. Dum verò similibus cogitationibus excitatur voluntas, quasi inferere se solet Deus, infunderèque affectum amoris, aut timoris supernaturalis, quibus præuenit, allicit, & quasi inuitat voluntatem ad contritionem, aut attritionem, quæ cum sacramento sit satis ad veniam impetrandam. Accedente verò libero consensu, cooperationeque voluntatis, quæ ex aliquo illorum affectuum influit in dolorem & penitentiam, quod Deum ita offenderit, efficitur contritio aut attritio supernaturalis, quæ & est à Deo influente in eum dolorè per affectum immisissimam gratiamve præuenientem, tamquam per principium efficiens, & à libero arbitrio liberè cooperante atque influente ad eundem dolorem eo modo quo disputatione præcedente explicatum est, assensum fidei supernaturalem esse simul efficienter à Deo per vocationem internam, ac gratiam præuenientem, & à libero arbitrio liberè etiam consentiente, seu cooperante eundem assensum. Quatenus ergo excitatio illarum cogitationum, sine quibus Deus non influit affectum timoris aut amoris supernaturalis, pendet à ministris & conatu Ecclesiæ, atque à libero arbitrio eius in quo excitantur, iuxta ea quæ paulò antè explicata sunt de cogitationibus neces-

Molina in D. Thom.

A fariis, ut quis interiùs vocetur ad fidem, eatenus gratia præueniens voluntatem peccatoris ad attritionem, vel contritionem, pendet ab eisdem ministris conatùque Ecclesiæ, atque à libero arbitrio eius cui confertur. Etenim quamuis Deus illam non conferat propter ea, quæ antecedunt, sed merè, nihilominus, nisi illa antecedant, conferre eam non solet. Quare licet alius sit literalis sensus illorum verborum regij vatis psal. 17. *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris*: sanè quod primo aspectu sonant, verissimum est, quadratque in re proposita. Verbis enim atque exemplis aliorum mirum in modum adiuuamur, ut cogitationes sanctæ in nobis excitentur, quibus Deus se inferat, & adiuuemur, tum ut ad gratiam gratum facientem vocemur, Deoque cooperante ad eam disponamur: tum etiam, ut in ea iam adepta crescamus & promoueamur.

B Ut quæ hac disputatione dicta sunt quasi in epilogum redigamus, eaque Scripturæ ac sanctorum testimoniis robaremus, illud ex dictis in primis constat. Licet initium fidei, quæ radix & fundamentum est iustificationis, à Deo sit nullis præcedentibus nostris meritis, sed potiùs demeritis, reliquæque, quæ initium fidei sequuntur, ordinis sunt supernaturalis, à Deo sint, nihilque proinde habeat iustus, quo à peccatore, imò ab infideli discernatur, de quo ita gloriari possit quasi illud non acceperit, atque adeo Deus autor sit, ut vita nostra spiritualis, ita etiam incrementi ipsius: eo tamen modo sua sapientia leges, quibus vitam spirituales atque eius incrementum conferret, accommodasse, ut sicut per gratiam hominis naturam ex se liberam perficiebat, ita etiam ante receptionem gratiæ, & in ipsa gratiæ receptione, ac postea in augmento illius, suum locum libero relinqueret arbitrio, quatenus ita ipse autor esset omnium bonorum, omniæque ei accepta referrentur, ut nihilominus libero arbitrio propria industria & laus feruaretur. Imò post peccatum, actuale cuiusque, Deus ita nostram cooperationem, industriam, atque laborem, & liberum cuiusque arbitrium ad iustificationem exigit, ut Bernardus sermone de eo, quod legitur in Iob, *In sex tribulationibus, &c. dixerit, Quod in nobis minus est, ipse supplet, modicum tamen illud, quodcumque nostrum est, non patitur reseruari*. Atque prædicta omnia exigere videtur Deus à peccatore illis verbis Zachariæ. *Conuertimini ad me, & conuertar ad vos*. Vnde Augustinus, sermone 15. de verbis Apostoli, exponens illa verba, *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram*, id est, ut iustos nos faciat, & ait: *Eris opus Dei, non solum quia homo es, sed etiam quia iustus es: melius est enim iustum esse, quam te hominem esse. Si hominem te fecit Deus, & iustum tu te facis, melius aliquid facis, quam fecit Deus: sed sine te fecit te Deus, non enim adhibuisti aliquem consensum, ut te faceret Deus: qui ergo fecit te sine te, non te iustificat sine te: ergo fecit nescientem, iustificat volentem*.

Leges ordinarias quibus dona gratiæ conferret, ita Deus statuit, ut arbitrio suum locum relinqueret.

F Illud deinde constat, ita Deum voluisse esse gratiæ autorem, incrementique illius, ut regimini atque conatui Ecclesiæ suum locum reliquerit, ut ea ratione, & qui plantant, & qui rigant, & qui seminant, & qui metunt, mercedem accipiant, & simul gaudeant fructumque congregent in vitam æternam. Vnde Paulus inter dona, quæ à Christo ascendente in alium ad Ephel. 4. hominibus collata fuisse affirmat, sequentia enumerat: *Quosdam quidem dedit Apostolos, quosdam autem prophetas: alios verò Euangelistas, alios autem pastores, & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in edificationem corporis Christi*.

ut veritatem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam subministrat, secundum operationem in mensuram cuiusque membri, augmentum corporis facit, in adificationem sui in charitate.

DISPUTATIO X.

An facienti ex suis naturalibus, quod in se est, semper Deus conferat sufficientia auxilia ad fidem, & iustificationem: an verò propter gravia peccata interdum ea aliquibus deneger.

Gratia præueniens auxilia conferat Deus semper conanti ex suis naturalibus officere quod in se est

ILLud etiam iis, quæ duabus præcedentibus disputationibus diximus, addendum est, quotiescunque liberum arbitrium ex suis viribus naturalibus conatur, præstòve est ad conandum totum id, quod ex se se potest, tam circa ea, quæ fides habet, addiscenda & amplectenda, quam circa dolorem de peccatis ac iustificationem, à Deo conferri gratiam præuenientem, auxiliæve quibus id faciat, ut oportet ad salutem: non quidem quasi eo conatu dignus efficiatur talibus auxiliis, vllaque ratione ea promereatur, sed quoniam id obtinuit nobis Christus ob sua merita, atque inter leges, quas tam ipse, quam Pater æternus statuerunt de auxiliis & donis, quæ nobis Christus promeruit, merè gratis conferendis, vna, eaque rationi maximè consentanea fuit, ut quoties ex nostris viribus naturalibus conaremur facere, quod in nobis est, præstò nobis essent auxilia gratiæ, quibus ea, ut oportet ad salutem, efficeremus, ut ea ratione, dum essemus in via, semper in manu liberi arbitrii nostri posita esset salus nostra, per nos ipsos staret, quòd ad Deum non conuerteremur. Quare sicut Deus semper præstò est per concursum generalem libero arbitrio, ut naturaliter vllit, aut nolit, prout placuerit: ita præstò illi est per auxilium gratiæ sufficiens, ut quoties ex suis viribus naturalibus aggredi volerit opus aliquod ex iis, quæ ad iustificationem spectant, illud exequatur prout ad salutem oportet: lapè etiam liberum arbitrium quasi sopitum ac torpens excitat & pulsat, longèque maioribus auxiliis adiuuat: quamuis alia ex parte magnum cernatur discrimen. Nam per concursum generale præstò est Deus libero arbitrio ad naturalia, lege quasi naturali ordinaria quæ agentibus omnibus statuit non denegare talè auxilium. At verò libero arbitrio præstò adest per auxilium gratiæ saltem sufficiens, ob merita Christi, qui ut verus redemptor id nobis promeruit atque obtinuit, eamque legem subueniendi hominibus cum Patre constituit: quod planè satis innuunt multa scripturæ loca. Ioan. enim 1. dicitur: *Dedit eis potestatem* (Christus scilicet suo aduentu) *filios Dei fieri.* Quod ut Roffensis in art. 3. Lutheri rectè adnotauit, intelligendum non est de iis, qui per gratia facti sunt iam filij, dignitatèque possident, sed de iis, qui ad eam nondum peruenerunt. His enim eatenus facta est potestas, ut filij Dei fiant, quatenus, si quantum in se est, conentur, præstò illis aderit Deus, ut fidem & gratiam consequantur, neque desiderio suo fraudentur: quare ea ratione in potestate eorum est, ut filij Dei fiant. Primæ item ad Timotheum 1. *Vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem Dei venire.* Quod si conantibus ex suis naturalibus, facientibusque quod in se est, vel ut fidem amplectantur, vel ut de peccatis doleant, Deus non est

A semper præstò per auxilia & gratiam præuenientem, ut sint actus, quales ad salutem oportet, quam ratione verum erit, Deum velle omnes homines saluos fieri: eaque ratione acceptum coram eo esse, ut obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus fiant; ut eo loco Paulus docet. Vnde Ambrosius, *vult omnes homines saluos fieri, sed si accedant ad eum, non enim sic vult, ut nolentes saluentur, sed vult illos saluari, si & ipsi velint: nam vti que legem omnibus dedit, nullum excepit à salute.* Quædam alia addit in hanc sententiam. Et

B Oecumenius in eundem locum: *Si ergo Deus vult, quare non fit, quod vult? Non fit, quia illi nolunt: nihil enim ex necessitate facit in nobis Deus.* D. Thomas etiam tertio contra gentes cap. 159. *Deus, quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare: vult enim omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: comparatque Deum soli, quantum ex se est, lumen conferre omnibus parato: Ezech. 18. Numquid voluitatis mee est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut conuertatur à viis suis, & vivat: & infra: Proiciat à vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, reuertimini & vivite.* Profectò hæc omnia aperitissimè ostendunt, Deum semper paratum esse ad optulandum, at per nos ipsos semper stare, quòd ad Deum non conuertamur, fidemque & gratiam non consequamur. Apocal. 1. *Sto ad ostium, & pulso, &c.* Planè sine vlla intermissione ad ostium cordis stat, paratus semper conatus nostros adiuuare, desiderantque ingressum: non tamen sine intermissione pulsat specialibus auxiliis, sed sapè, non solum quando se apta occasio offert, sed etiam quando torpens ac pigrum liberum nostrum prospicit arbitrium. Mitto pleraque alia loca Scripturæ.

D De quibusdam insignibus peccatoribus, qui ob sua scelera in Scripturis sanctis leguntur à Deo obdurati, excœcati, traditi in reprobum sensum, ac in desideria cordis sui, vel derelicti, dubiù est, an Deus omnino denegeret supernaturale auxilium, ut quicquid ex naturalibus conentur, aut faciant, conuertere non possint ad Deum.

Partem affirmatè asserere videtur Aug. in libro expositionis quarundam propositionum ex epist. ad Rom. in illa verba propol. 62. *Obduratum est cor Pharaonis. Vbi ita ait: Obduratum est cor Pharaonis, ut tam evidentibus signis non moueretur. Quòd ergo tunc Pharaon non obtemperabat præceptis Dei, iam de supplicio veniebat. Non autem quisquam potest dicere, obdurationem illam cordis immeritò accidisse Pharaoni, sed iudicio Dei retribuētis incredulitati eius debitam penam. Non ergo hoc illi imputabatur, quod tunc non obtemperauerit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur priori infidelitate. Sicut enim in iis, quos elegit Deus, non opera, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur, sic & iis, quos damnat, infidelitas & impietas inchoat penam meritum, ut per ipsam penam etiam male operentur.* Hæc August. In eadem sententia est Roffensis in art. 3. Lutheri, & quidam alij, quos Ruardus in art. de libero arbitrio citat.

F Semper tamen vera mihi visa est contraria sententia quæ cum aliorum Patrum doctrina magis cõgruit, eamque aliis in locis sequitur idem August. & communi consensu videntur asserere, quotquot ablutè affirmant, facienti quod in se est, Deum nunquam negare gratiam, pluribusque eam veram esse contèdit Sotus primo de natura & gratia c. 15. & 18. Ruardus verò vbi supra neutram improbabilem iudicat.